

POBL VREIZH

3^L

NIV. 107
KERZU 1978

BRO-DREGER : GAR
PLOUARED KASSET
D'AN TRAON ?

SKOL-VEUR BREIZH-ISEL
DIBENNET ?

Kemper, d'an 18 a vis Du : nann d'an distruj nukeel !

HARPIT POBL VREIZH

KRP 2746-79 ROAZON
CCP RENNES

8* listennad

Y. Queller, An Oriant	70.00L
M. Lescop,	
Mareil s/Mauldre (78)	40.00L
L. Le Begat, Pempoull	20.00L
Yves C., Ansac s/Vienne (16) ..	20.00L
Martine C.,	
Rochefort s/mer (17)	20.00L
M. Le Deroff, Kemper	45.00L
Jean-Pierre F., Montargis (45) ..	20.00L
M. Catherine, Naoned	20.00L
F. Allain, Plousane	40.00L
M. Le Bris, Tregun	20.00L
P. Pellen, Brest	20.00L
J. Pennec, La Tronche (38)	10.00L
G. Bailloud, Paris (75)	20.00L
Claude R., Blois (41)	20.00L
E. Guéguen,	
La Chapelle s/Erdre	20.00L
Michel I., Bouguenais	10.00L
B. ha J. Ar Rous, Bro-Gembre ..	10.00L
P. Bessonneau,	
St Sébastien s/Loire	20.00L
J. Donnat, Roazon	20.00L
Y. Ch. Veillard, Roazon	70.00L
A. Kervern, Brest	20.00L
T.C. Dahn, Bro-Alamagn	10.00L
H. Cam, Trélazé (49)	20.00L
Y. Jardin, Douarnenes	20.00L
D. Thébaud, Ivry s/Seine (94) ..	20.00L
Jakes B., Plabenneg	20.00L
Y.E. Plourin, Brest	20.00L
M. Diouris, Brest	20.00L
G. Kerouanton, Kemperle	20.00L
R. Trommelen, Bro-Holland	60.00L
Dishanw, Br-Gembre	2.00L
F. Cotonnet, Lokournan	20.00L
R. Hincks, Bro-Gembre	10.00L
B. Guérin, Pluneret	40.00L
Y. Pleiber, Plabenneg	20.00L
K. Gouzien, Kombrid	20.00L
J. Cotel, Sant-Ke Porzh-Olued ..	20.00L
Y. Rospars, Trélazé (49)	20.00L
R. An Du, Sant-Brieg	20.00L
R. Geleoc, St-Servan	20.00L
R. An Du, Sant-Brieg	20.00L
L. Guillaumie, Trelaevren	20.00L

997.00L

Diàr al listennadoù arall

3837.00L

Ar-un-dro

4834.00L

1000.00L ar wezh-mañ, àr boues nebeud ! Lennerion ha komanterion ger, boud zo bet 42 ahanoc'h è kass ho plankoù da b/Pobl Vreizh e-korf ar mis tremenet. Trugarez vras a lâromp deoc'h. Trugarez muioc'h c'hoazh marse d'an 3 madoberour a Vro-Gembre, ha da heni Bro-Alamagn, ha da heni Bro-Holland.

Profourion ger, e-korf eizh mis hoc'h eus paeet un niverenn a b/Pobl Vreizh (pe dost). Mar kendalc'hit da gass ingal tammoù argant dimp, ne vo ket red kreskiñ pris ar gelaouenn. Pas a-benn awael.

N'eus ket moien deoc'h lâred gwell pegen toemm eh oc'h doc'h Pobl Vreizh, ewid è kass un dornad argant dehi èlse beb mis.

Dalc'homp mad !

Ema Nedeleg è tostaad : kennigat ur c'homanant da b/Pobl Vreizh d'un ami, d'ur c'hamarad, d'ur gamarades, d'ur filhor, d'ur filhore. Èlse e kresko niver ar gomanterion, hag e vo aessoc'h d'ar gelaouenn iwe.

Neusen : Nedeleg laouen d'an oll ! Ha ne faota ket ankouaad Pobl Vreizh. Gwezharall e skrive ar vugale d'ar c'hozh « tad-kozh Nedeleg », ewid kaoud tra pe dra getoñ. Marw mad eo pechañs ar c'hozh-kozh-se, mes Pobl Vreizh a skriv deoc'h hiziw : dalc'hit soñj anehi ! Trugarez vras diàr vremañ.

Pobl Vreizh

KOMANANTOÙ		
P	boutin : 30 L	V
O	skoaz : 50 L	R
B	pe ouzhpenn	E
L	KRP ROAZON	I
	2746-79	Z
	CCP RENNES	H

Ti-Moullerezh « Iroise »
29219 Releg-Kerhuon
Rener ar gelaouenn :
Fañch Morvannou C.P.P.A. 50 091
1600 skwerenn

Komanantit d'ar gelaouenn bolitikel nemeti e brezhoneg penn-da-benn

Pobl Vreizh (service abonnements *)

BP 304 - 29273 BREST-CEDEX

Hanw hag hanw-badez

Chomlec'h

a gass e gomanant
Boutin : 30 L (1)
Skoaz : 50 L pe ouzhpenn (1)
Estreñv : 50 L (1)

(1) Diverkit ar gerioù na servijont ket

Amañ an arc'hant
dre chekenn-bost (1)
dre vandat-lizher (1)
dre chekenn-vank (1)
CCP RENNES 2746-79

* da verkañ dre red war ho kolo-lizher

BRO-DREGER O TIVALAWAAD

Mis Du, mis an Anaon hag an droug-maleurioù en **Bro-Dreger**.

Ema an SNCF o paoues embann ne vije ket digor gar **Plouared** ken alies ha ma vese araog.

Ema an LTT o paoues embann e vije berraet eurwezhioù-labour an implijidi.

En **Plouared**, 1200 a dud o deus harzet tren Roazon-Brest, d'ar sul 12 a vis Du. (Ewid an eil gwech. 1000 e oant d'an 2 a vis Here).

2000 a dud, eistez goude, o deus gwraet trous en ruioù **Lannuon**, d'ar yaou 16 a vis Du, ewid difenn labourerien an LTT.

Biskoazh kemend-all, ema ar bed o vir-wiñ. Peadra 'zo da vezañ nec'het iwe.

Soñj an SNCF a zo sklâer : a-benn nebeud amzer ahann, ne chomo ket ken a-sav an trenioù etre **Gwengamp** ha **Montroules**. Ha koulskoude, gar Bro-Dreger eo gar **Plouared** ! Un dra a-boues ha red eo ewid buhez hon c'horn-bro, lec'h ma 'z eus 65000 den o chom.

Daoust hag eñv o deus c'hoant pennoù bras an LTT ober komanant-nos ? (1)

Daoust hag eñv e tremeno an traoù en **Lannuon** evel m'int bet gwraet en **Fougères** ? Herwez an DATAR e vije skoet e-maes 4000 den deus an elektronik !

Achu gand al lidoù bras, ar prezegennoù, an echarpennoù bras ha triliw, hag ar gwestell bihan. N'ema ket en e jeu kén an telefon en Breizh. Derc'hel da gouezañ a ra an elektronik en hon bro.

Bez 'a zo dija 2500 den heb labour endro da **Lannuon**. Ped a vo en 1979 ?

Dre ma vo berraet eurwezhioù-labour implijidi an LTT, e vo berraet o fae deze iwe. Ne vo ket gwelet ken alies an dud se en ti ar goñversanted. Ewid piw e vo savet tiez newez ? Ne vo ket druz soubenn an Dregeris en da zont. Toud an dud a renko damantiñ, ha spi hon eus e vo komprenet mad an dra-se, hag e vo komprenet iwe

LABOUR

E BREIZH !

Deuet eo er maes armanac'h 1979, savet gant an UDB :

- hanoioù breizheg e-leizh ;
- 6 pajennad bras o ment (30 x 40) gant fotoioù e liw.

Kavet 'vez da brenañ :

- goulenn anezañ digant paotred ha merc'hed an UDB (10L an tamm)
- pe skrivañ en ur gass 14L (10L + misoù-kass) da

UDB - BP 304 29273 BREST CEDEX

Labourerien Turk, Portugalad meingleuz Sant-Kare (Lanvelleg) bet serret un nebeud bloawezhioù zo.

n'eo ket en ur chom dirag konter kozh kaosoù ha louegach an tele e vo chañchet an traoù.

M'ema an SNCF en sell da serriñ gar **Plouared**, ez eo abalamour ma oar, hag ar gouarnamant iwe, ema industri an elektronik o vont d'an traoñ en **Lannuon**.

Penaos a raio ar re gozh, ar re yaouank, ar studierien dreistoll ? Kemer gweturioù, ya 'vat, med penaos e vo « espernet an esañs » neuse ? Kanaouenn vrudet Raymond Kof-you'd. Alies eo bet tremenet lost al leue dre c'henoù ar Vretoned, Gwechall e vese komzet deus hentoù-bras ar Jeneral, bremañ 'vez kaos deus hentoù-houarn Gist-karr hag e dren a zo evel ur c'hwenenn a dalc'h he lammoù da greskiñ dre ma ha. Lâret vo adarre ema Breizh pell diouzh peb lec'h.

N'eo ket prest ar re yaouank da vevañ ha da labourad e-barzh ar vro ; n'eo ket prest ar c'hewnid da steuiñ ouzh o fenn bazh derw, m'eus aon.

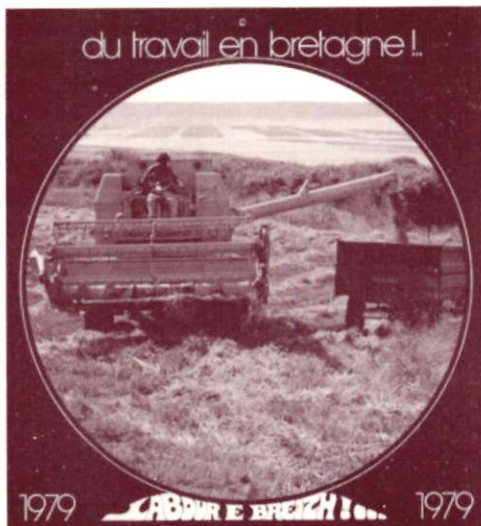
Bez 'e oa gwechall ar c'his da ganañ en Bro-Dreger.

Bez 'e c'hello hon bugale kanañ gant **Youenn Gwernig** « tap da sac'h... »

Med daoust pegehidi e pado se ?

D. Giraudon

(1) ober komanant-nos : « déménager à la cloche de bois ».

CRÉDIT AGRICOLE

Na ped hanw kêr a vez lakaet war draoù drol a-wechoù. Evel-se e kav din ema kont gant ar c'h-Crédit Agricole. Evel-se iwe gant ar c'h-Crédit Mutuel. Bankoù bras mat eo deuet ar re-mañ da vezañ. Arc'hant a-leizh a laka enno ur bern Bretoned. Ha c'hwi a soñj deoc'h eo servij interest ar vro-mañ eo a ra an arc'hant-se, kea... Sur mad, p'eo Bro... Frañs eo ar vro-mañ, ouezoc'h ervad ! Ha da Baris pe da lec'h all ez a evel-se an arc'hant espernet en tu-mañ. Pegen braw eo en em skoazellañ, en em sikour.

Memestra e chom ur gweneg bennag er vro-mañ, arc'hant memes a vez implijet er Farouest emamp o vevañ ennañ da sevel... palesioù kêr da lakaad an arc'hantoù-mañ just awal'ch ! Eno avad n'eus ket hanw da espern. Gwir eo iwe eo brawoc'h evel-se d'an dud a labour enno, hag e roont labour da dud 'so da sevel. Propoc'h deomp en em walc'hiñ, chañch dilhad ha gwiskañ ur gravatenn araog mont di. Med petra eo se, ne d'aer ket d'an oferenn kén, ma chomfe an traoù-mañ da louediñ. Hag al labourerien-douar en afer ?

Gouzoud a raomp ervad ez eus daou seurt tud war ar maes. Lod anezo a zo labourerien-douar a-fesson (da c'hedal kavoud dezo un hanw brawoc'h c'hoazh, a vo e saosneg evel just). Mennosioù bras ha braw en o fenn, tiegezhioù bras ha braw war o zro. Kountant da foultrañ nerzh o c'horf da zegass ar moneiz endro... d'al lec'h m'ema o tont. Hag ar re all : peisanted dister, tonket dezo merwel di-zale, peotramant gwerzhañ o zammig peadra ha mont kuit. Farserien rag-istorel, kwa.

Ar c'h-Crédit Agricole n'eo ket d'ar re-mañ en devez arc'hant da brestañ, anad deoc'h. Abaoe m'eo deuet da vezañ ur bank a vrud vras, eo dleet d'an arc'hant mont en-dro buan. Prestet e vez, sur awal'ch, med ar c'husulioù eo a zivis da biw. Kusulioù ? Mad-tre ! Demokrassi ! Passe mad. Aya ?

Alies mat e kaver e penn kusulioù-lec'h ar c'h-crédit ar memes pennoù bras a vez e peb lec'h ma vez kavet gwin champagn da gargañ a-sailhadoù. Tud evel Aleksis kentañ a zo e-barzh. An dud e-gis Yann kementden n'emañ ket.

Amprestañ tri milion (kozh, tregont mil lur kwa) da brenañ peder buoc'h ? Bo. D'ober petra ? Goulennit digant ho preur, pe ho tad, pe ho mamm, pe... ar Spered Santel (a zo dibres awal'ch er poentoù-mañ). Piw er vro-mañ n'en deus ket tri milion da brestañ deoc'h evel-se ? Peder buoc'h ? Ec'h ! Kaoseit deomp eus traoù sirius. Ma 'ma hoc'h ameseg e soñj prenañ ur vag-dre-lien hag en deus ezomm eus 20 milion, da vezañ rentet dindan daou vloaz, sed ase traoù a dalvez ar boan sikour, traoù a gasso war-raog ekonomiezh toc'hor ar Farouest. Labour douar ? Petra deomp, ma 'z eo tenner-dent eus e vicher paotr e vag-dre-lien ? Na c'hwi a vefe korporatist, defwa ?

Kaoseit deomp, n'eo ket eus kaoc'h-saout pe eus un doussened vioù, med eus ur « Raktress-kreskiñ », hag e vo sinet deoc'h ur chekenn a-fesson, eus ar re a zo meur a sifr warno.

Pewar ugent milion da brenañ un tiegezh. Peadra da vegañ c'hwec'h-ugent leue. Sed ase a zo labourad douar, ha n'eo ket troc'hañ buzbug.

Ur guchennad arc'hant da chañch trakteur p'eo arru skuizh an heni 'oa ganeoc'h ? Bo. Kit diouzhtu da brenañ tri pe bewar e-plass unan, gant pemp pe c'hwec'h mekanik all, traoù da zic'hastiñ, ha n'eo ket da chom da straññ pe da reiñ bronn d'ar bal. Memes na ne vez defod anezo nemed deg dewezh ar bloaz.

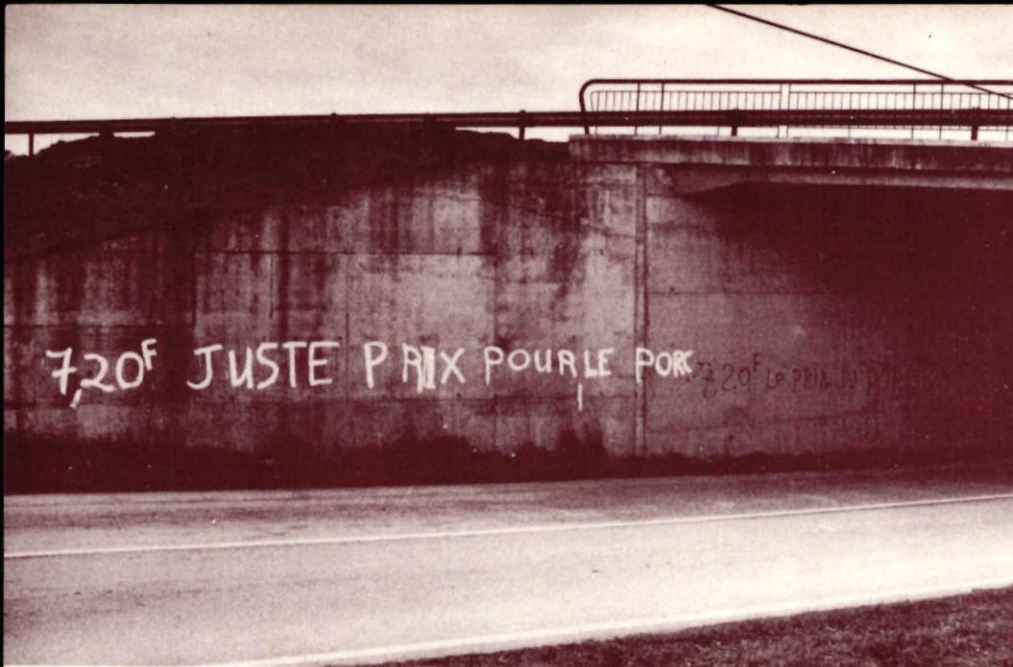
Moralite. Ma n'oc'h ket labourer-douar, tennit hoc'h arc'hant alesse en ur lavared dezo perag. Va absolvenn no pezo ! Hag evel-se bezet gwraet. Nemed, eveljust, hag ur vag-dre-lien a ugent milion ho pefe ezomm.

Troc'her-buzbug

Micherourien Fougeyrolle (Brest) e grev : kalz a estrañjourien...

BRESEL

Bec'h war ar moc'h !

Moc'h istribilhet douzh dor-dal eil-prefed Lannuon, moc'h dewet e kreiskêr Gwengamp, Dinam, Redon, kig-moc'h estrañjour riñset diouzh ar c'hamionoù, ha manifestadeg vras e Pondivi d'an 8 a vis Du : krog eo ar re a sav moc'h e Breizh da fachañ.

Krog abaoe pell zo : e penn kentañ mis Eost, da skwer, e oa diskennet al labourerien-douar e ruioù Brest da werzhañ kig-moc'h d'an dud, e-ser displegañ dehe ne gavet ket o c'hont — 7.00 lur dre gilo e vez gwerzhet ar c'hig-moc'h pa goust war-dro 7.50 lur d'al labourer (ganañ, boueta ha frejoù a beb sort).

War washaad

Abaoe hañv 1976 eh a fall an traoù, da lared ar wirionez, med abaoe an hañv-mañ eo gwashaet ar jeu, ha diessaet da galz labourerien-douar amañ gi-mañ.

Perag e Breizh just a-walc'h ? Abalamour eo pell stankoc'h amañ ar beisanted a sav moc'h, ha pell ponneroc'h o samm dle (ouzhpenn 100 peisant e Penn-ar-Bed n'o-deus ket urzh kén d'ober chekennoù...). Abaoe 10 vloaz so eo aet war-raog produksion ar moc'h peogwir e vez savet e Breizh en deiz hiziw, ouzhpenn an deirved lodenn deus ar moc'h graet er Frañs ! E-lec'h gwechall, 'oa ba peb feurm ur wis pe diw (« peder gwis ha pemp porc'hell ra naw bemoc'h », a lare ar rimostenn), an dra-se n'eo ket med 10% deus ar produksion bremañ. Med 10.000 produer newez a ra

70% deus ar moc'h, e Bro St-Brieg-Lambal hag e kostez Brest ha Kastellin dreist-oll.

Ar Vretoned o hunan ?

Setu, kalz peisanted o-deus graet dle d'en em lañsañ na gavont ket o c'hont gant ar pris dister a vez paet dehe ewid ar bloaz, seul vui ma n'int ket sikouret na difennet e mod ebed gant pennoù bras an F.N.S.E.A.

E mis Here e oa diviset gant Federrassion ar Moc'h (F.N.P.) ober ur vanifestadeg vras e St-Brieg e fin ar mis ; dilâret raktal gant Debatisse ha pennoù treitour an F.N.S.E.A. ; beteg presidant an F.N.P. a oa kasset e-maes kerkent, ha laket ur mewel da zDebatisse en e blass !

Sklaer eo — evel lagad an naer — ema renerien an F.N.S.E.A. o labourad eneb da interestoù labourerien-douar Breizh : evel da vare « bresel al laezh », e kavont gwelloc'h sikour ar re ra ed pe betarabes war dri pe bewar c'hant dewezharad... Bar mare-mañ emaint da vad o c'hoari gant ar ministr Mehaignerie da lakad en he sav ul lesenn-stur a skarzho muioc'h c'hoazh a beisanted deus ul labour-douar mod newez adframmet herwez lesennoù dir ar c'honkurañs « gouez » ! Rag n'eo ket start kompren pessort efed en do al liberalism newez-se war al labour-douar en ur vro ken dizro hag hon heni en Europ kapitalist.

Pep heni deus e du.

Se zo kaos moarvad eo krog al labourerien-douar da fiñval ha da

c'hourdrous, pep heni deus e du :

- d'an 22 a vis Gwengolo, Peisanted-Labourerien Breizh ah ae d'ober trous e marc'had dre gadran Loudieg da c'houll ur pris deread ewid ar moc'h, herwez ar pezh a goust ha beteg ur serten kementad pe « quantum », ha sikourioù ewid al labourerien-douar yaouank.

- un nebeud dewezhioù war-lerc'h e oa galwet al labourerien-douar gant F.D.S.E.A. 22 d'ober bresel bihan ha beb sort taolioù da lakad ar gouarnamant da blegañ d'ar beisanted (komzoù rust ewid un F.D.S.E.A. a gustum kentoc'h lared komzoù flour e pleg skouarn o c'hamarad Sebastien - Couepel - nevez aet da zepute U.D.F. St-Brieg...)

- d'an 20 a vis Here dreist-oll, KOMITE REDON, a zo barzh ennañ tri F.D.S.E.A. deus Breizh, Mor-Bihan, Liger-Atlantel ha Penn-ar-Bed, ha heni ar Mayenne iwe, enebet krenn da F.N.S.E.A. Debatisse, a c'halwe an oll labourerien-douar da zont da Bondivi d'an 8 a vis Du, da damall ar gouarnamant hag ar ministl, a zo kirieg, herweze, deus stad fall marc'had ar moc'h dre amañ.

- harpet int bet gant ar re a ra laezh, gant M.O.D.E.F. Breizh, abenn ar fin gant F.D.S.E.A. 22, ha gant beb sort kooperativoù ha daremprejoù gant ar servichoù publik. N'eus bet nemed Peisanted-Labourerien 22 o klask faot gant ar vanifestadeg dre ma soñj dehe e ranker tamall « Kredit al Labour-douar » da gentañ ha ne faot ket dehe rekouriñ forzh pessort peisanted, med ar re vihan nemedkén. E-barzh fin ar gont int aet da Bondivi evelkent.

Petra c'houll ar beisanted ?

Goull a raont da gentañ eta dispenn an M.C.M. (koll pe digoll moneiz), laket war droad ewid ingalañ ar prisoù, sañset, en Europ c'hlas. Petra eo an M.C.M. ? Pa sav talvoudegezh ar moneiz ba ur vro (an Deutschmark, lakomp) e vez startoc'h d'ar beisanted aleshont gwerzhañ o zraoù d'ar broioù all, e-kichen pa goll an arc'hant e dalvoudegezh (evel al lur

AR FALZ

kelaouenn drimisieg an Emsav diasezet gant Yann Sohier, bodet ennañ skolaerien ha kelennerien Vreizh a-du gant ur skol vreizheg ha laik gwirion

Lennit Ar Falz ! Komanantit d'Ar Falz !

(30 L ewid 6 niv.).

AR FALZ, Str. Kan-Ar-Gwez — 29245 PLOURIN-MONTROULES
KRP 430-20 H ROAZON

AL LIAMM

ar gelaouenn nemeti o roiñ, 6 gwech ar bloaz
barzhonegoù, kontadennoù, pennadoù a beb sort ha keleier
80 pajenn e peb niverenn - Rener : Ronan Huon
komanant : 35 L — Studierien : 25 L
Teñzorer-merour : P. Le Bihan - 16, rue des Fours-à-Chaux
ST.SERVAN 35400 ST.MALO - CCP 5349-06 PARIS

AR MOC'H

gall) e tle bezañ aessoc'h a-se gwerzhañ er broioù estrañjour. Setu e-gis-se e vez roet ur sikour 40,00 lur d'un Alamant a werzh ur pemoc'h 150,00 lur, ha 30,00 lur ouzhpenn d'an usin a bren aneñhañ digantañ, setu 70,00 lur skoazell en oll, hag ar c'hontrol ewid ur pemoc'h ah a e-maes ar Frañs...

Prometet en-deus ar ministr disoc'hañ gant an M.C.M. a-benn an deiz kentañ a vis Ebrel 1979 (!!!), med ken alies gwech evel eo bet touellet ar beisanted gantañ, n'o-deus ket a gred kén d'ar pesk ebrel kaer-se, ha faot a ra dehe echuiñ gant an M.C.M. raktal.

D'an eil, e c'houll ar sindikajoù digoll deus an arc'hant kollet abalamour d'an M.C.M., ha dreist-oll reneweziñ al lesennoù da brestañ arc'hant d'ar beisanted yaouank o klask lañsañ da sevel moc'h (en Holland o-deus 30 vloaz ewid rentañ an arc'hant, amañ 7 vloaz...)

Setu un toullad goulennou o-deus laket kalz strolladoù a-du, peogwir ouzhpenn ar sindikajoù F.D.S.E.A., M.O.D.E.F. ha Peisanted-Labourerien, meur a Gambr a Labour-douar hag a kooperativ (U.N.I.C.O.P.A., COOP-AGRI Landerne...) a c'halwe al labourerien-douar da vanifestiñ, betegoud e vefe dismantret ekonomiezh Breizh gant an M.C.M. daonet-se !

Se zo kaos a-hend-all zo chomet heniennou etre daou soñj, mont pe chom er gêr, evel ar Beisanted-Labourerien a gave diaes mont da riotal kasel-ha-kasel gant strolladoù produkteurien vras, kirieg, herweze, ma nebeuta an tiegezhioù bihan.

An dalc'h.

Ar pezh a gont a-benn difenn al labour-douar e Breizh, eo kompren lojik ur sistem, re wir eo !

Piw ha petra zo kaos ? Ase eo daw mont donoc'h ewid an M.C.M., ha tamall ar re a zo klask bountañ al labour-douar e-barzh jeu ar c'hoñkurañs diroll ; rag en Europ a vezer o sevel eo kondaonet labour-douar Breizh. Neusen eo red degass da soñj pessort politik ema ar Frañs o ren abaoe deg vloaz so bennag, da zisteraad gonidegezh al labourerien-douar, da gass kuit trema ar broioù tostoc'h da galon an Europ ar produioù talvoudeg (legumachou, yer...), da zismantrañ an tiegezhioù bihan. Ha lesenn-stur Giscard, Barre hag ar c'haezh Mehaignerie, evel a laremp, a washay ar jeu-se c'hoazh.

An dalc'h eo goñd hag-eñv eo red derc'hel e Breizh ul labour-douar nerzhus, modern, gouest da zerc'hel e grog ha da reiñ labour d'ur bern micherourien en usinoù boued, laezh hag all ; ul labour-douar renewezet, med diasezet war diegezhioù e-gis ar vro ; petramant leuskel ar produksion moc'h, kig-bevin, legumachou, laezh... da vont da lec'h all evel eo komañset d'ober, ha miroud un toullad tiegezhioù bras hebkén, goude vefe red reiñ an aluson d'un nebeud re gozh da c'hortos anehe da vont kuit !

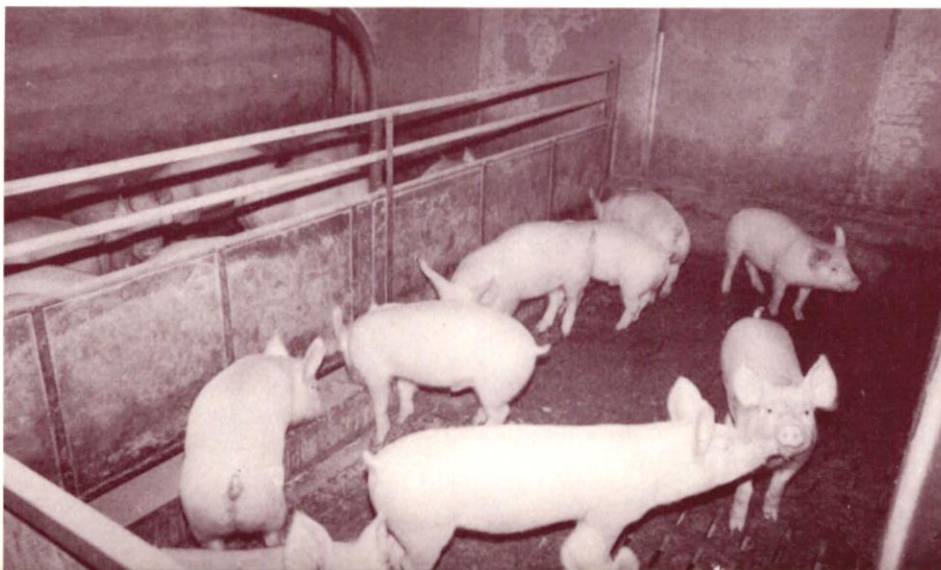
An dra-se just a-walc'h ne faot ket d'al labourerien-douar amañ gi-mañ, an dra-se ne faot ket d'an U.D.B., ha setu perag e c'houll :

- reiñ d'al labourerien-douar ur c'honidegezh assur hag ingal, beteg ur musul zo, a vo jedet herwez ar produioù,

- derc'hel trawalc'h tiegezhioù pe menajoù war ar maes, ha gant-se aessaad d'ar re yaouank en em lañsiñ,

- reiñ galloud d'ar gros deus ar beisanted ewid pezh a sell deus gwerzhañ ha treusfurmiñ produioù al labour-douar.

F. Favereau

Ema ar votadegoù-kanton o tostaad... E mis Meurzh 1979, e klasko meur a heni mont e-barzh evel kusulier jeneral. Eveljust e lako an UDB tud war ar renk : etre 37 ha 45 e vo anehe. E kanton Pleiben, e vo Youenn Al Lae o tifenn mennoñsioù ha kennigoù an UDB ; ur paotr eus Pleiben end-eeun eo Youenn Al Lae. Amañ war ar foto, ema o komz en hanw an UDB en ur meeting bet dalc'het e Brest ewid difenn Echardour, unan eus sekretourien ar CGT bet gwalldamallet.

MEL BREIZH MIEL DE BRETAGNE

*Gwenaneg ar Stêr Il
Le Rucher de l'Ille*

Lakaet eo bet ar mel
er podoù gant ar gwenaner
e hunan
mis en pot par l'apiculteur

Andrew SALAUN

bourk BETTON — Tél. (99)30.62.59
ha : 1, rue du Vau ST Germain
ROAZON-RENNES

ARABAD ANKOUAAD :

BEZ' E C'HELLOMP
KASS « POBL VREIZH »
D'AR SOUDARDED
EWID NETRA :

skrivañ d'ar gelaouenn

DAOU STOURMER

Setu ni war hent **Kimerc'h**.

E dibenn kêr ez eus un alez gêr, gwez bras, delioù ledan, o tisheoliañ bankoù lakaet ewid an dud da ziskuihñ.

Biskoazh brawoc'h, ma ne vije ket bet hor c'halon ankeniet o soñjal en hor c'herent chomet war hon lerc'h e **Kastell-Paol**... Petra e teuint da vezañ ?

N'ema ket ar poent d'ober sonjoù tener war an amzer dremenet, dindan boan da fallgaloniñ. Red eo kalediñ hor c'halon ewid dezi stourm ouzh ar boan hag an ankres a zo ouzh hon gedal.

Gwelet a reomp daou zen eus hon oajoù o vont da besketa : « Setu ase tud disour-si, eme **Alan**, greomp 'ta evelto ! Emaon o vont da droc'hañ beb a dreujenn v/bambou a weles ase e traoñ ar park. Setu te, gant da baner pesketaer a zo ganes ouzh da gein, ha me gant va musetenn, e vezimp kemeret ewid daou besketaer ».

Ahanta ! Ijin a rankomp kaoud ! Ha war-raog da bakañ **Kimerc'h**.

N'hor boa ket gwraet tri c'hilometrad, pa welomp, nepell diouzh ur c'hornpleg, daou garr-samm alamant a-dreus d'an hent, unan a-zehoù, egile a-gleiz, ugent metrad etreso, lakaet en un doare ma na c'helle na den, na karr, na loen, tremen

heb chom a-sav. e-barzh peb heni eus ar c'hirri-samm, ur soudard alamant, e fusuilh bantet warnomp.

Va c'heneil a chomas a-sav, evel ma 'n dije bet c'hoant tec'hed.

Hanter-kant pas edomp diouto. « Bale, bale ! — emezon-me — ha sav da benn ! Hor paperioù zo en urzh ganeomp ».

Dre ma tostaomp, e klewomp klemmoù doanuis hag e welomp, lod gourvezet, lod war bennoù o daoulin, ur bagad stourmerien yaouank o paoues bezañ kutuilhet en ur c'hoad e-kichen an hent bras. Chadenet e oant an eil ouzh egile.

« Sikour ! Sikour ! a c'halwont, pa welont ahanomp o tremen.

« Raous ! Raous ! » a yudas ar Boched, en ur ober sin deomp mont pelloc'h heb selled na goulenn paper ebed diganeomp.

Bale heb redeg na troiñ hor penn a reomp, ar c'hwesenn yén o teverañ diouzh hon tal, o c'hedal bezañ toulet gant an tennoù.

Pellaad a c'hellomp, e-gis daou ardivink. Ne zistardas ket warnomp ken na oamp en em gavet pewart pe bemp kant metrad diouto.

« Bew omp ! » a lavaras **Alan**. « Ur burzhud all ! Perag ? Ya, perag n'o deus

ket tennet warnomp ? » — « Te eo azh peus bet ar mennos mad o troc'hañ diw wialenn da ober daou besketaer ahanomp ».

Ewid ar bagad-stourm kuzhet er c'hoad, ne oa ket achu an abadenn...

Klewet e vez beb an amzer tennoù fusuilh nepell diouzhomp... Poent eo deomp sachañ hor skassoù ganeomp, gant aon e teufe keuz dezo d'hor bezañ laosket da dremen.

En em gavoud a reomp e **Kimerc'h** ardro kreisteiz. Antren en ostaleri gentañ da gomer ur banne bier : me lavar deoc'h e oa sec'h hor gourlañchenn !

Allas ! Ar gwallleur zo koezet war Vreizh a-bezh, gant an Hitlerianed vreinese ! En ur ouelañ, e lavar deomp ar wreg hag ar vugale ema he fried, o zad, o paoues bezañ sammet ganto.

E kement bro en em gavomp da dremen ez eo heñvel. Dirollet eo an Alamanted. Dre oll, tud paket, sammet ha lazhet. Rag bremañ n'int ket gouest d'o c'hass d'an Alamagn.

Tarzhiañ 'ra, dre ar vro a-bezh, ar pontoù, al linenoù hent-houarn hag all...

Mes perag ez eont war-eeun da diez ar vrogourien ?

Mezhus eo gweled tud eus hor bro o werzhiañ o breudeur !

N'int ket niverus martese, mes kalz a zroug a reont ha kalz a zærou a lakont da skuilhañ. Mez 'ta d'an « Nazied Hitlerianed » en em werzhiet e-barzh ar « Milice Pétain » da sikour ar Boched da gastizañ o breudeur ! Paeañ ker a raint, mechañs !

Ha setu ni adarre war an hentoù. En em gavoud a reomp e **Brasparz** wardro pemp eur. Ha ni da glask prenañ bara en ur vouloñjerezh. Ostaleri, roiñ-boued ha da gousked a oa da heul er memes ti.

« Amañ omp koezet mad, a lavaras **Alan**. Skuizh omp. Vad a rafe deomp kousked en ur gwele ».

Ur vaoues a aer vad e oa an ostises. Ur pred eus ar gwellañ a voe gwraet deomp. Hag hi da brientiñ deomp beb a wele ewid an nos. Setu laouennaet ar baotred diwar ur banne gwin mad, distignet an nervernoù hag ar c'halonoù gant ar soñj da c'helloud diskiñ hañ hon treid bloñset hag hor c'halonoù ankeniet.

Allas ! N'eo ket c'hoazh ewid hiziw.

Setu ni 'ta, e-gis ma c'houlenn al lesenn, o roiñ d'an intron hon hanoioù da lakaad war ur c'haier da lavared piw a vez o lojañ en ostaleri, ken e stagas ar pellgomzer da seniñ.

Achu ganti da gaoseal, e c'houlennas diganeomp : « Hanoioù gwir pe faos ? Ewidomp-me an dra-se ne ra mann. Med o paoues klewed emañ penaos, e-doug an nos da zont, e teuo ensellerien ewid kontrolliñ paperioù an oll dud enskrivet. Setu, grit ho soñj. Med bezit assur, war va lerc'h den ne glewo oc'h bet e va zi ».

Tanawoc'h skouarn ewidomp-ni en doa, 'rag n'eo ket hebken ouzhomp-ni eo e harzhe. Ur pennad amzer a oa e klewe, o tremen bourk **Brasparz**, ur bagad Boched o kanañ a-boues penn.

Komanantit da gelaouenn
c'halleg an UDB

Le Peuple Breton (service abonnements *)

BP 304 - 29273 BREST-CEDEX

Hanw hag hanw-badez

Chomlec'h

a gass e gomanant
Boutin : 30 L (1)
Skoaz : 50 L (1)
Estrenvro : 40 L (1)

(1) Diverkit ar gerioù na servijont ket

Amañ an arc'hant
dre chekenn-bost (1)
dre vandat-lizher (1)
dre chekenn-vank (1)
CCP RENNES 2365-76

* mention à préciser absolument

Bourc'h Brasparz, e Kernew...

En o sav, en ur c'harr-samm disolo, o vont warzu **Pleiben**, hantervezw martese, gant c'hoarzhou skiltrus, en ur skoiñ en o daouarn, e tremenjont a-hed hor park, hanterkant metrad a-vec'h diouzhomp.

— « Gwelloc'h deomp kendelc'her gant hon hent. Mes trugarez vras deoc'h, Intron, un envorenn vad a zalc'hfomp ahanoc'h. Kenavo ! »

— « Nos vad deoc'h iwe », a reketas hi.

An amzer a oa goloet. War an deiz e oa bet tomm tre an heol. en em gavet edomp e serr an nos, ha distanus e oa bale.

Araog naw eur eo red deomp kavoud ul lec'h bennag ewid tremen an nos. N'en deus den aotre da vezañ war an hentoù goude an eur-se.

Daoust ha kavoud a rafomp, damdost d'an hent, un ti kozh dileset, didud, e-gis ma'z eus kalz, siwazh, en hor bro, ul loch-karr, ur c'hraou-moc'h goulo ?... Netra ! Red eo deomp kousked er maes. Eürusamant ne ra ket a c'hlaw, mes latareg eo an amzer.

« Setu amañ ur parkad gwinizh, kàer hag uhel tre », a lavaras va c'heneil **Alan**. Deomp d'ar c'horn pellañ diouzh an hent : amañ e vezimp kuzhet mad. Kerzh da gentañ ! Me a savo sonn ar c'horzennoù bresset gant hor botoù. E-gis-se ne vo gwelet roudenn ebed war hor lerc'h ».

Tennañ a reomp un nebeud bochadoù gwinizh renket mad ewid mired na vijent kollet ewid perc'henn ar park.

Setu ni gourvezet, damdost an eil ouzh egile. D'an ampoent, o vezañ ma kaosemp goustad, e stagas ur c'hi da harzhal.

— « Dindan an awel emamp, a lavaras va c'heneil, ur chasseur ampart anezañ ! Pa chomimp heb loc'hañ e roio peuc'h. Treus pewar pe bemp park emamp diouzh an atant. Me' gred eo staget ar c'hi, paneved-se en dije hor c'havet ».

Un tammig poan-gof ! Tost da hanter-nos eo. Klaskomp kousked bremañ : ne

zeuint kén en-dro, mechañs.

Wardro diw eur on dihunet. Ne ra ket a c'hlaw ponner, mes ur c'hwilzhenn padus ha yén. Va c'heneil **Alan** a glemm hag a stlak e zent en e c'henoù. « Se n'eo netra, emezañ din, un tammig riw 'm eus ».

Arabad bezañ souezhet. N'hon eus na sire na pallenn ; netra nemed dilhad hañv, dilhad skañv ha gwleb. Sevel a ran da glask, e korn ar park, a-hed ar c'hleuz, ul lec'h muioc'h goudoret, muioc'h disglawiet.

Setu kavet ganin ar pezh a glasken : ur bern gouser, newez troc'het, un tammig gwleb an diwarc'horre anehe, med sec'h ha tomm a-zindan. Un dudi !

Setu me, lorc'h ennon, d'ober perzh da va c'heneil. Allas ! Ne responte ket ahanon, kement ma stlake e zent ! A-benn ar fin e lavaras : « Laosk ahanon da verwel ! Tec'h da hunan. Me n'on ket gouest da vont pelloc'h. » — « Ewid ase na chomi ket ! Deus du-hont hag e vo tomm dit. Kavet 'm eus ul lec'h disheñvel. En em sikour un tammig ! »

Ha me war bennoù va daoulin : « Krog e va gouzoug hag e savimp hon daou as-

sambles ». Horjellad a rae e-gis un den mezw. « Bremañ, krog mad e va brec'h, ha bale ! »

Gant poan eh en em gavomp en toull-karr, ha setu ni war an hent bras. Kalz aessoc'h ewid ar bale. A-benn un hantereur vale, e teuas va c'heneil c'hoant bewañ dezañ.

Deuet da gorn ar park, lamet ganeomp ar gwiskad kentañ a c'houser gwleb eh en em astennomp war an heni sec'h ha tomm. Da c'houde e sachomp warnomp, ewid en em c'holoñ, strouezh sec'h, eus hor gwellañ...

Deiz e oa pell a oa pa zihunomp. Mes ker tomm e oa deomp ma savomp gant diegi a-ziwar hor gwele chorb.

« Mad, a lavaras **Alan**, va saveteiñ ac'h eus gwraet ! Va Salver out ! Marwet e vijen, paneved da nerzh-kalon » — « Me' gred e oa va zro : rag gwraet ac'h eus kemendall ewidon ! » emezon.

Bremañ, araog mont pelloc'h, eo red mad deomp en em zilasteziñ, broustañ hon dilhad an eil egile, netaad hor boutoù. Gwalc'hiñ hor bisaj a reomp en ur wazh-dour e traoñ ar san. Ma hon dije gellet troc'hañ hor barwioù e oa bet mad tre. Allas ! Klemm, gouelañ ne servij da netra. War-raog !

E kentañ ostaleri en em gavas ganeomp e **Pont Ker-yew**, e evjomp ur banne kafe tomm. Ha me a lavar deoc'h, petra bennag ma oa « kafe-Pétain », kerc'h pe malt, e voe kavet mad, gant un tamm bara kaled, ha, da heul, bouestad sardined **Plougastell**... Ne oamp ket gouest da zerc'hel pelloc'h. Setu ni, kreñvaet ha laouennaet, da bakañ **Pleiben**, ar buannañ ma c'hellomp.

En ul liorz, e bord an hent, e klewomp daou zen, war o leve, o varvailhad an eil gant egile, e galleg :

Unan a lavare : « Tu te rends compte ! Qu'est-ce qu'il a fait froid cette nuit ! Mes cornichons sont gelés, au mois de juillet ! »

Gellet hon dije bezañ lavaret dezo : « Ni ha n'omp ket « des cornichons » a oar un dra bennag ! » Mes pa na anavezet ket soñj an dud, eo gwelloc'h chom sioul ha kendelc'her gant hon hent, poan vras en hor c'halonoù o weled krizder an den pa 'n devez aon an eil rag egile.

Paperenn ewid goulenn mont e-barzh

UDB

Hanw hag hanw-badez

Chomlec'h

Goulenn a ran moned e-barzh Unvaniezh Demokratel Breizh

D'an (d'ar) 19

Sin :

Da gass en-dro
(troc'het pe adskrivet) da

UDB B.P. 304 - 29273 BREST-CEDEX

Abaoe bloaz' zo hanter m'eo savet Diwan, n'oa bet morse kaos kement eus un dra gwraet da gass war-raog stourm ar brezhoneg. War an dachenn sewenadurel eo iwe unan eus ar c'hammedoù muiañ dispac'hel gwraet er vro-mañ. Ewid ar wech kentañ war dachenn ar yezh, e krede Bretoned'zo kass ar stourm sistematik war un dachenn a oa chomet tost da vad dalc'het pizh gant an enebour. Deuet eo Pobl Vreizh d'ober kaos gant Jean-Christophe Bozec, unan eus sekretourien Diwan, a zo kelenner e Brest. Er pennad-mañ avad n'eo ket kanañ meuleudi a zo bet klasket, med lakaad war wel an oll gudennoù a sav e-ser diasezañ skolioù-mamm brezhoneg : kudennoù arc'hant, ha kelenn, med iwe kudennoù politikel ha kevredigezhel.

Pobl Vreizh. Penaos ema kont gant Skolioù Diwan er poent-mañ ?

Jean-Christophe Bozec. Warlene 'oa teir skol : e *Lambaol (Gwital-mese)*, *Kemper hag er Releg Plounaour (Menez)*. Er bloaz-mañ eo un deg bennag a zo. Mont a ra endro dija skolioù newez en *Oriant, Brest, Kastell-Paol, Lannuon, Roazon* ha *Naoned*. Etro seizh pe eizh bugel a vez e pep skol. Med da gentañ toud, martese, e c'hellan lavared ez eus kerent ne gassont ket o bugale d'ur skol *Diwan* penn-da-benn eus ar sizhun. Ha kement-mañ dija a zo diaes awalc'h ewid an deskiñ e-hunan.

P.V. Diwar skwer piw eo bet savet Diwan ?

J.C.B. Ur soñj eo a oa e spered meur a heni e Breizh. Arabad deomp ankounac'haad taolioù-aessañ *Kêrlann e Plistin* pe skol an aotroù ar *C'halvez*, nemed en un en-dro disheñvel mat ha neuse eo skolioù derez kentañ e oant.

Gweled a rae lod edo ur c'hollamzer an nebeudig a vrezhoneg a vez er skolioù dre vras, da soñjal ober brezhonegerien eus ar vugale. Mouzhet ouzhomp a-viskoazh e-gis m'edo ar skolioù, oa red deomp kregiñ e-barzh. Diwar skwer Euskaris eo dreist-oll e oa. Aet lod di da gemer kentelioù. Diouzh tu Bro-Gembre e ouezemp iwe al lañs souezhus o-deus tud « *Ysgolion Meithrin Cymraeg* » (Skolioù mamm kembraeg).

P.V. Penaos eo frammset Diwan e-gis strollad ? Pesseurt emrenerezh o

deus ar skolioù-lec'h ?

J.C.B. Ar skolioù eo a gont evel just Disklêriet n'int ket, med ar galloud d'en em ren o-deus. E-keñver arc'hant da skwer, eo red da gement skol dastum ar pezh a zo ezomm. Med d'ur c'hef-kreis e vez kasset an arc'hant-se ha goude-se ingalet.

O vezañ ma 'z eus kudennoù heñvel, eo red en em gusuliañ alies. Ha neuse ne vefe ket aet an traoù war-raog kement, paneved ez eus ur strollad-kreis a zo anavezet mad bremañ.

P.V. Penaos ha gant piw e vez savet, renet ha kasset en-dro ur skol ?

J.C.B. Ar familhoù hag ar skolaer a ra. E gwirionez, n'eus netra ressis ewid bremañ. Lakaad an dud e-barzh ar jeu ar muiañ possubl eo a vez gwraet. Se 'sinifi alies ober war-dro an ti-skol e-hunan, liwañ mogerioù da skwer. Ha neuse er bedagogiezh.

P.V. Ha n'eus ket dañjer e teufe ar skolioù d'en em zisheñvelaad, dre binwidigezh ar gerent, peotramant o mennoioù politikel ? Evel ma 'z eus a-wechoù en Euskadi, sañset.

J.C.B. Diw reolenn a zo ganeomp, a-fed arc'hant. Da gentañ e rank kerent ur skol klask an arc'hant a zo red ewid ma vewfe ar skol-mañ. Da eil avad, ne vez goulennet digant den ebed paeañ abalamour kass o bugale d'ur skol. Skolioù 'zo e-lec'h ma vez rastellet arc'hant heb re a boan, hag e-lec'h all eo diaes dezo.

E-gis all eo re vihan ar strollad ewid c'hoazh, ewid na vefe kemm etre an

dud. Med red e vo taolañ ewezh, evel just.

P.V. Petra 'zo red da sevel ur skol ? Hag e pelec'h ez eus hanw da sevel c'hoazh ?

J.C.B. D'ar gerent eo d'en em vodañ da gentañ. Gant pewar pe bemp bugel ez eus tu da zigeriñ ur skol. Klask ur skolaer(ezh) a zo dezo da ober, med me'gav din e vo red anebeudoù e vefe ar strollad-kreis a rafe. Ha kavoud un ti iwe, a vez prestet alies awalc'h gant kusul an ti-kêr. Ha peadra da ober skol e-barzh. Ha neuse, arc'hant. Peadra da gass ar skol en-dro e-pad tri mis da nebeutañ a zo red. War dro ur milion kozh. Da baeañ gopr ar skolaer ez a peb muiañ an arc'hant-se.

Ewid lec'hioù all, ez eus hanw d'ober gant tud eus tro *Plabenneg, Gwengamp, an Alre, Kallag, Bubri* hag an *Uhelgoad*. Hag e lec'h all c'hoazh. Med ned a ket kompes war-raog al labour sevel ur skol. En aliessañ iwe ne oar ket an dud penaos ober. Kavoud a ra dezo er diaes tre. Aes n'eo ket iwe, med ar peb diaessañ eo kass ar skol en-dro goude.

P.V. En Euskadi, me gav din, ez eus bet freus a-wechoù pa vese klasket sevel un « ikastola » en ur barres vihan e-lec'h ma vese helebini etre an diw skol all da gaoud ar vugale. Klawet 'm eus e vese kresket souezhus lodenn ar yezh e skolioù 'zo pa oa hanw d'ober.

J.C.B. Ewid bremañ nann, med war ar maes, e-kreis ar vro, e c'hellfe c'hoarvezoud, pa ouezomp e vez serret skolioù 'zo pa deu da vankoud dezo ur skoliad. Med neuse omp kustum goulenn ali skolaerien ar skolioù all araog divisoud sevel unan e hanw *Diwan*. N'eo ket dre guzh e vez gwraet.

P.V. Rebechet 'vez ouzhoc'h bezañ skolioù prewez. Padal e lavaroc'h c'hwil oc'h digor d'an oll ha laik.

J.C.B. Ewid bremañ, n'eus forzh penaos, n'omp ket skolioù, ewid al lesennoù. Beteg c'hwec'h vloaz eo libr peb heni d'ober pezh a gar gant e vugale. N'eo ket evel skolioù omp disklêriet. Prewez n'omp ket avad. N'on eus statud ebed. Ideologiezh ressis ebed n'hon eus kennebeud, na politikel na relijius.

P.V. Daoust ha n'eo ket ar yezh ur relijion ewid lod ?

J.C.B. Eo... Pas ewid ar peb brassañ eus tud *Diwan*. Arabad e vefe kennebeud.

P.V. Perag e c'houlennit, pe e lavar lod e vefe red goulenn e vefec'h integret en deskadurezh ofisiel ?

J.C.B. Ar mod a welomp-ni an traoù, eo omp bet rediet da ober ar pezh na felle ket d'ar c'houarnamant ober. Pell hon dije ranket gortos ahann na vefe roet deomp hon ezomm. Ne reomp nemed kennig d'an oll ar pezh a vije bet roet deomp e n'eus forzh pe vro all.

P.V. Penaos ha gant piw e vez

choaset ar skolaerien ?

J.C.B. Gouzoud brezhoneg a rankont, evel just. Tud 'zo, o-doa en em genniget, a lavare e teskfent buan en ur glewed ar vugale ! Komz brezhoneg ar vro e-lec'h m'ema ar skol a zo red dezo iwe. N'eo ket chom en ur geto hon eus c'hoant, med kaoud darempred gand an dud tro-war-dro. Ewid tud ar vro o hunan eo pouesus e vefe kont evel-mañ. Kaoseal brezhoneg lec'h all pe heni neb lec'h ebed ne vefe ket ur sikour da dostaad outo.

Red eo d'ar skolaerien kaoud live ar vachelouriezh. Skiant prenet war ar vicher skol a zo pouesus iwe. Yaouank eo an oll a zo, dindan tregont vloaz toud. Tud a oa o klask labour alies awalc'h, med iwe stourmerien sewenadurel. Ewid skolaerien 'zo ne reont se nemed dre n'o doa kavet netra e lec'h all. N'eo ket falloc'h n'eus forzh penaos o dije kavet labour abalamour gouzoud brezhoneg.

P. V. Pesseurt gopr o-devez ?

J.C.B. 2200 ar mis. Abalamour eo ar sifr a gennige kostezennoù an tu kleiz araog votadegoù warlene ewid ar SMIC. Un hanter bermanant zo iwe, med, n'eus forzh penaos, gant an niver a skolioù a zo dija, n'eus ket tu da labourad gant tud a volentez vad nemedkén. Med, e gwirionez, e teu da

kresk ar vuhez, hag a gresko ouzhpenn dre niver ar bloawezhioù hag an diplomoù a vo, kredabl bras, pe gentoc'h gant ar skiant prenet.

P. V. Ha ma teufe tud prest d'ober ha n'o defe ket ezomm arc'hant, tud war o retred, lakaomp ?

J.C.B. Me'gav din e vefent degemeret.

P. V. Daoust hag-eñv ez eus ur bedagogiezh « ofissiel » e diabarzh ar skolioù ganeoc'h ?

J.C.B. N'eus ket. Med daou dra 'zo. Pedagogiezh dre vras, ha neuse abalamour d'ar yezh. Doareoù kelenn « aktiv » a vez implijet dre vras. Diwar skwer doareoù Freinet eo. N'eo ket ma kav deomp ema eno ar gwellañ, med int-i eo ar re nemeto, dreistoll e *Penn-ar-Bed*, a oa prest d'hon sikour hag o deus gwraet kalz. Degemeret o deus lod eus hon skolaerien da vont en o c'hlassoù, da skwer. N'eus forzh penaos hon oa c'hoant e vefe skolioù a vefe lakaet enno ar vugale da gemer perzh ha da anavoud ar bed tro-dro dezo.

P. V. Petra 'vez gwraet da genteliañ ar skolaerien, just awalc'h ?

J.C.B. Warlene, p'edo ar bloawezh kentañ, e gwirionez oa laosket peb heni d'en em zibab gwelikañ 'c'helle. Da belec'h e vefemp aet iwe da gaoud skiant-prenet ? Bodadennoù 'zo bet, ha neuse gweled skolaerien all. Hag e

gerroc'h ur skolaer, tro da 3000 lur, gant an assurañsoù ha traoù all eo red paeañ.

Dezo e ya an arc'hant da gentañ, evel just. Se a sinifi e vank deomp ewid kempenn salioù dereatoc'h ha meur a dra all c'hoazh. Med e doare ebed ne felle deomp diasezañ hon labour war heni un nebeudig tud, ar re a rafe skol, goude ma vefe kavet tud prest da labourad ewid nebeutoc'h, evel ma c'hoarvez en Euskadi. Ne felle ket deomp o dije ar skolaerien ranket stourm e plass ar gerent, memes e diavaes an amzer-skol. Gopr ar skolaerien a gresk gant

mis Gwengolo 'z eus bet ur staj etre ar skolaerien 'oa dija hag ar re da vezañ, da eskemm mennosioù ha doareoù ha neuse da weled adarre ispisialourien war ar bedagogiezh. Er bloaz-mañ 'vo gwraet meur a dra. Ar c'hentañ 'r gwellañ eta, e vo gellet stummañ ar skolaerien newez tamm pe damm.

P. V. Alies e vez soñjet eo skolioù e-lec'h ne vez ken kaoseet nemed brezhoneg, med penaos eo possubl pa ne oar nemed galleg, en ur erruoud, ar peb brassañ eus ar vugale.

J.C.B. Eno ema an dalc'h, e gwirionez. Herwez ar skolioù eo

avad. E-lec'h ma kaose brezhoneg ar peb brassañ, n'eus kudenn ebed. E skolioù all avad n'eus kén ur bugel diwar bewar pe bemp a oar brezhoneg da gentañ. Etre toud, e Breizh-Isel ez eus un deg pe daou-zeg eus vugale a zo e skolioù *Diwan*, diwar dost da bewar ugent, hag a glew brezhoneg er gêr. E brezhoneg penn-da-benn n'eus ket tu da ober eta. N'eus hanw ebed ganeomp da implijoud ur seurt simbol, evel just. An heni 'nd eus c'hoant komz galleg a ra. D'ar skolaer eo d'en em zibab. Ha diaes eo.

Memes ar vugale a oar brezhoneg a vez kalz galleg ganto et skol. Ha bemdez, e diabarzh ar skolioù, e teskont gerioù galleg newez. D'ar skolaer eo da gennig traoù brezhoneg, dreistoll c'hoarioù, rag skolioù-mann int.

E gwirionez ez int skolioù en diw yezh. Brezhoneg eo ar yezh ofissiel.

P. V. Hag an nebeutañ implijet ? Evel en Iwerzhon ?

J.C.B. Ket. N'eo ket ur yezh-arouez memestra. Ar c'hoarioù a vez kenniget ataw dre ar brezhoneg.

Beteg tri bloawezh hanter e c'hello ur bugel chom er skol. Med deskif buan a reont. En ur ober daou pe dri mis, e vezont gouest da gaoseal. Bugale vihan avad, strizh an niver a c'herioù a implijont.

P. V. Daoust ha n'eo ket diaessoc'h abalamour e vez mesket bugale oadoù disheñvel ?

J.C.B. E n'eus forzh pe skol-vamm ema kont evel-henn.

P. V. Med, implijoud doareoù a denn da viroid frankis krouiñ ar vugale a zo nebeutoc'h sikour da blantañ brezhoneg en o fenn eged pa vese desket galleg d'ar Vretoned, tri-ugent vloaz 'zo hag ouzhpenn.

Petra o deus desket, dre vras, warlerc'h ar bloawezh kentañ ?

J.C.B. Kompren a reont toud, se 'zo sklêr. Ar re ne ouezont netra a gompren, hag a-wechoù int gouest da gomz. Med abaoe ez eus bet daou viswezh hanter an hañv, ha lod eus ar vugale o deus damgollet ar pezh o doa desket. Digustum int dija, goude ma vefe dalc'hmad en o spered. Med etretant o deus bet desket kalzig galleg iwe. Pelloc'h eo deuet a-newez ar galleg da vezañ kalz pouesusoc'h dezo.

P. V. N'oa ket klasket ober un dra bennag e-pad ar vakañsoù ?

J.C.B. N'eus ket bet gellet, med ar soñj a oa.

An diaesamant gwir, eo n'eus ket a gevredigezh brezhoneg he yezh nemeti e neblec'h ebed. Brezhonegerien zo e peb lec'h c'hoazh, med ewid pegehid ? Toud ar vugale e Breizh-Isel a gomz galleg, ha ral eo dezo gouzoud un tamm brezhoneg memes. An tele ouzhpenn ne gomz nemed galleg. Ha ma n'eus ket e ti o zud, ez eont da selled e ti ameseien. Hag en ur selled e teskont kalz traoù.

(da vezañ kendalc'het)

ALISS HAG HE SAC'H MALISS

Alice Saunier-Seite : gant Simone Weil, gant Monik Pelletier, ez eo Alice unan eus ar maou-sed a gaver e-barzh ar gouarnamant gall jiskar-dian emaoomp dindannañ, pe e plij deomp pe na ra ket...

N'eo ket Alice dianav krenn d'ar Vretoned. Saunier eo e hanw plac'h yaouank, Seite heni he gwas : beteghenn ne anavemp nemed Vissant Seite, bremañ hon eus iwe Alice Saunier-Seite. Siwazh ! kaer en deus ober, ne c'hell ket Vissant tapoud kement a vrud hag Alice. Hag ouzhpenn-se, Vissant n'ema ket ar galloud gantañ, ha gant Alice ema. En ur dremen, saludomp ha roomp gourc'hemennou da Vissant Seite, hag a zo kehidi-all zo o labourad ewid ar brezhoneg.

Nann, n'eo ket Alice ur vaoues dianav d'ar Vretoned. Pa voe bet savet Skol-Veur Breizh-Isel e Brest, eh en em gavas Alice deanes rann al Lizhiri. Ne chomas ket re bell oll bar vro gollet-mañ. Kemer he lañs amañ eo a reas. Ha setu hi o nijal a-denn askell beteg Reims (eno e vese kurunet rouaned Frañs, soñj ho peus ?), ha lakaet eno da rektores an Akademiezh. A-benn neuse he doa chañchet Alice tu d'he brozh : kenavo d'an tu kleiz, kenavo d'ar SNESup ! Tanaw he fronelloù, e santas Alice e oa awel adu gant Jiskar. Un nijadenn all, ha setu Alice e penn Sekretourva ar Skolioù-Meur. E mis Meurzh diwezañ e voe parachutet Alice war Metz, en hanw ar majorite : reus ha bec'h hardizh. Ne voe ket lakaet da zepute. Neuse, ewid roñ un digoll dezi memestra, e teuas Sekretoures-Stad ar Skolioù-Meur da vezañ Ministres ar Skolioù-Meur : a zo kalz gwelloc'h !

Abaoe eo dirollet Alice. Ar galloud zo ur frwezhen, pa vez bet tañvaet gant unan ben-nag, eo diaes, 'm eus aon, distagañ an dent diouti. Ema Alice eta, par da Ahes, o tigorñ sklusiou kêr-ls : gwazh-a-se d'ar re en em gavo war hent an dour-beuz dirollet.

Petra zo newez e kêr ls.

Ma 'z eo ken foll ar yaouankis ?

N'eo ket foll ar yaouankis koulskoude. Ar re yaouank a fell dehe labourad, studiañ, en em varrekaad war ur vicher. Hag ewid se, studiañ en o bro, da c'helloud diwezatoc'h labourad en o bro.

Nemed ez eo en em gavet Alice. Lakaet he deus Barre da sinañ, assambles ganti, un dekred, heni an 20 a vis Gwengolo, hag a lakaio meur a gelenner skol-veur da zont da vezañ dilabour, ma vez gwaet dioutañ. Gwashoc'h zo : ema Alice hag he mewelien o kempenn deomp ur gartenn eus ar Skolioù-Meur. Er Skolioù-Meur ma n'eo ket stank awalc'h ar studierien er gevrenn-mañ-kevrenn, herwez sifrou ha reolen-nou ar Vinistres, e vo lamet kuit ar c'hevren-nou-se ha pedet ar studierien da vont da glask fred lec'h all...

Ur wech ouzhpenn e pako Breizh he fegement. Skol-Veur Breizh-Isel ispisial, ema an traoù en o gwashañ enni. Ma vez heuliet pizh urzhioù ha gourc'hemennou Alice, e vo dibennet krenn Skol-Veur Vrest : ne vefe enni neuse nemed an daou vloaz kentañ, ha c'hoazh ewid lod eus an danveziou-studi hebkén. Setu e vimp lakaet da zont deg vloaz war hor c'his, d'ar mare ma ne oa e Brest nemed ur Skolaj

Skolveurieg. Ar brezhoneg e-hunan ez eus hanw d'e gelenner pe e Brest pe e Roazon, pas en diw Skol-Veur !

Plegañ, leñvañ, termal ? N'ema ket ar galloud ganeomp, n'hon eus galloud ebed. Gwashoc'h ewid biskoazh e vez dessidet peb tra e Paris. A ! Feiz ! Re Baris hag an trodroioù n'int ket maget fall : meur a Skol-Veur e Paris hag en he bannlew ; Skolioù-Meur e kêrioù evel Rouen, Amiens, Reims, Orléans, da lâred eo kêrioù n'emañ ket, heni ebed anehe, kalz en tu all da gant kilometr diouzh Paris. Ha diouzhtu goude ez eus c'hoazh Caen, Tours, Le Mans, Lille, n'emañ ket pell na diouzh Rouen, Orléans, Amiens, ha tostoc'h douzh Paris ewid n'ema brest douzh Roazon. Setu ase justiss ar Stad C'hall, engravet ganti ar ger « Egalité » war hec'h oll savadurioù. Teir Skol-Veur e Breizh, Brest, Naoned ha Roazon : re eo ewid 3 500 000 a Vretoned ? Ur Skol-Veur klok e Brest (250 km diouzh Roazon, 300 diouzh Naoned), se zo foetañ arc'hant ar gontribua-ble ?

Santoud a raio di-zale Bretoned Vreizh-Isel poves ponner ar Stad C'hall, ollc'halloudeg ha didruez. Ur vro arkaik eo ar Frañs, eme Paris-Match e-unan (ha Paris-Match n'eo ket ur gelaouenn otonomist), pa na fell ket dezi digreisennañ. Lod all a lavar — beteg skolveu-ridi o kelenn brezhoneg — ez eo Jiskar ur paotr mad, mes gant tud fallakr en-dro dezañ. Feiz ! An dud-se, m'eus aon, n'ema ket o zreid gante war an douar, pe neuse ez eo stank ha druz ar pikous en-dro d'o daoulagad ! Ahanta ! Jiskar eo ar mestr ; ar re a zo en-dro dezañ zo bet choaset gantañ, d'ober e bolitikerezh. E vousc'hoarzh hag e zoareoù hegarad ne chañ-chont mann ebed.

E-pelec'h ema ar Gwenole a daolo hon Dahud newez e-barzh ar mor ?

F.M.

Manifestadeg vras e Kemper d'an 18/11 a-eneb d'ur sañtral nukleel e Plogo...

LIZHEROÙ

Piw eo an den a zo war bajenn gentañ — ar golo — ho kelaouenn ?

Ur menajer amañ a zo heñvel mik outañ ! Daoust ha tennet eo bet ar portred e Plougouskant ?

A. Omnes, 22820 Plougouskant

N'ousomp ket piw eo an den a weler war bajenn gentañ niv. 104 Pobl Vreizh (Gwengolo 1978).

Ar foto zo bet kaset deomp gant unan eus UDBisted Lannuon. Martese awalc'h eo bet tennet ar foto e Plougouskant : skrivit da D. Giraudon, Lannuon, ewid gouzoud hirroc'h.

*

Trugarez vras da skipailh Pobl Vreizh ewid ar gelaouenn ken braw eo deuet Pobl Vreizh da vezañ abaoe un nebeud misioù.

Jean-Luc Le Cléac'h, Kont-Kernew

*

Gourc'hemennou deoc'h ewid ho kelaouenn o vont dalc'hmad war wellaad.

J. Pellen, Brest

*

100L da b/Pobl Vreizh : adkomanant-skoazell heb re a « humour interne ».

Y.Ch. Veillard, Roazon

Daoust hag-eñv e vije re a « vousfent diabarzh » war b/Pobl Vreizh ? Ahanta, Yann-Cheun, kass deomp 'ta un tamm pennad leun a « vousfent diavaes ». Trugarez diwar vremañ.

Pobl Vreizh

— SCOP — C O D A —

Tommeres.

Tredan (elektrissite).

plombiri - salioù-dour -

aweliañ ar stalioù labour-zouar

Oc'h ober wardro ar binwioù

Westfalia ha **Separator**

Enesenn Vihan

29212 Ar Vourc'h-Wenn

Pellg. 845730

Da b/**Pobl Vreizh**, 50,00L, gant ma gwellañ gourc'hemennou.

R. Le Du, Sant-Brieg

Salud,

Skrivañ 'ran deoc'h ewid reiñ da c'houzoud d'ar sekretourva n'on ket kén 'barzh an arme, ha neuse 'dalv ket ar boan kass **Pobl Vreizh** din du-hont. Un dra vad eo kass ho kelaouenn ewid mann, peogwir n'o dez ket ar soudarded kalz arc'hant, hag evelse ez eus moien da gaoseal un tamm bihan eus kudennoù Breizh gant serten tud.

Martese e soñj deoc'h eh on o vont da gomanantiñ bremañ da b/**Pobl Vreizh**, evel e oan komanantet daou vloaz so : ur fasi 'vije, peogwir on arruet skuizh o weled beb gwech ar memes traoù skrivet. Abaoe ma anavezan **Pobl Vreizh**, n'eus ket kalz chañchamañchoù, surtoud war danvez ar pennadoù skrivet. Mersi memestra ewid 'pezh 'peus gwraet ewidon. Chañs vad ewid mont war-raog.

E. Jacob, Ploubêr

Sed amañ un tamm paotr hag a lavar e soñj krenn ha krak ! Mad tre. Mersi bras ewid ar « chañs vad ». Ober a rafomp eus hon gwellañ, paotr.

Ha setu ! E-barzh an dornad pour, e kaver un tamm trichin. Ne c'heller ket plijoud d'an oll... A-wechoù e vez re a « humour » e-barzh Pobl Vreizh, a-wechoù ne vez ket trawalc'h. A-wechoù e vez re « interne » an humour, gwechoù all e vez re « externe ». Ma ! Petra 'faot deoc'h. Red vez kemer an dud evel ma vezont. Red eo iwe kemer, paotred Pobl Vreizh evel m' emaint. Red eo ober gante !

Se ne vir ket ouzhimp eveljust a lâred kant gwech trugarez d'ar re na chomont ket mud, bouzar ha dall pa ressewont Pobl Vreizh. Trugarez vras d'an oll re a gass tammoù lizheroù deomp. Ur bern reoù all na skrivont ket, nemed e kassont o gwenneien. Mad int iwe da gaoud ! Hag evel ma lârf egle : « Chañs vad deomp toud ! »

Pobl Vreizh

**LENNIT
POBL VREIZH**

GWERZ AN DILABOUR

Selaouit mad ha taolit ewezh
Pe ganet fall, pe ganet flour,
Me gano deoc'h e gwirionez
Gwerzenn newez an dilabour

Kar ar bloaz-mañ e Breizh-Isel
An Ankoù bras e toull an nor
P' eo erruet gant e rastell
En-deus kavet an nor digor

Digor an nor hag ar prenestier,
Deus al laez beteg an traoù
Goullo an arc'h hag ar solier
Hag ar re gozh gwisket e kaoñv

E-barzh ar porzh, dirag an ti,
Na kan, na kri na youc'hadeg
Nemed ar razhed o c'hoari
Par ma c'hellent... hag e galleg

Ar gwashañ toud a oa e Kerne
E parrez Skaer hag e tro-dro
Kemper, Berrien ha Kemperle
Brieg, Skrignag ha Landelo

Ha koulskoude, e Breizh-Isel
Ne 'z eus na reus na kleñved-red
Na kleñved-red na reus bresel
Hag en Ellian, bossenn ebed

Nemed peb lec'h war ar maesioù
Sarret ar stal da labourad
Sarret stalioù hag usinioù
Kasset an dud paour da gac'had

Er porzhioù bras war bord ar mor
Gwerzhet ar bagoù-pesketa
Hag ar frituroù en Arvor
Digor d'an awel o lopañ

E Bro-Leon, hep lavared gaou
Deg mil a dud o klask labour
Ha kemend-all o skrabañ laoù
En treñioù-nos e Clignancourt

Hag e kehid-se, war hon aochoù
En em dennañ ra an aotrouien
Ewid touch arc'hant an assurañsoù
Kass o listri war ar glossenn

Kargañ o godelloù, komz eus frankis
P' emaint braw en o falesioù
Hag o milionoù e-barzh ar Suiss
E gweleoù-klos ar bankoù

Me hel lavar deoc'h-c'hwi, Bretoned
An Aotroù Barre, ar chefig bras
« Raymond Kof-striboù » leshanwet
D'e goan 'neus ouzhpenn bara kras

Gwin a Vourdel, ha kaviar du
En-deus bemdez en e skudell
Gantañ daou lakes a beb tu
Hag ur c'heginer a Vreizh-Isel

Ur paotr yaouank, deus bord ar mor
Unan a gan, na p'en-deus c'hoant
E-neus savet en un taol imor
Ar werz newez e-tal an tan

Ar brenniger eo e hano
Kar ar brennig e kav' taw mad
Kavoud ra anezo, tre pe lano
P' en-deus netra'bed da lipad

Ar Brenniger

EWID ACHUIÑ...

War ar bajenn 2 eus an niverenn-mañ — **Harpit Pobl Vreizh** —, e skrivemp, un eizhtez zo bennag, ne vefe ket kreskaet pris **Pobl Vreizh** mar gallfemp chom heb henn ober...

Abaoe ez eo bet gwraet ar c'hon-toù... Siwazh ! N'hellomp ket gortos pelloc'h. Red e vo deomp, adaleg mis Genver 1979, adaleg an **niv. 108 eta**, lakaad kresk war hor prizioù. Hag e vo an traoù neuse evelhenn :

4 L an tamm ;

40,00 L ar c'homanant ewid ur bloaz (12 niverenn) ;

60,00 L, pe ouzhpenn, ar c'homanant-skoazell.

Mes, mar komanantit, mar lakait tud da gomanantiñ **araog** an 1.1.1979, e chomo **Pobl Vreizh** d'ar pris kozh. **Klaskit komanantoù : beteg an 1.1.1979, 30,00 L ar c'homanant : 12 niverenn !**

Pobl Vreizh

**HARPIT
POBL VREIZH**

KRP 2746-79 ROAZON
CCP RENNES

Manifestadeg strolladoù an tu kleiz e gar Plouared...

BREIZH ÀR LERC'H ÀR OROLOJ AN EKONOMIEZH

D'al liessañ ne lâromp ket traoù bouerus amañ e pennad-stur Pobl Vreizh... N'eo ket abalamour ez omp « maso » : gwell e kavehemp ho lakaad da c'hoarzhed ; ha n'omp ket tud prest da vlejal e-raog m'o dehe droug... Lod arall a gav gwell lâred dalbez : « Tout va très bien, Madame la Marquise ». El Jiskar en e goñfereñs d'ar gasetennerion an deiz arall...

Nann, n'eo ket mad ar jeu ; ne ya mad en-dro en hon bro Breizh ar mekanik a vez gwraet ekonomiezh anehoñ. Ha ne faota ket boud dall. Na bouzar. Na chomel mud.

Gwelomp an dilabour : 1 300 000 a dud heb labour e Frañs a-bezh : « Ne faota ket, eme Jiskar — e galleg —, ne faota ket kejiñ ar glaskerion labour (750 000) ged an dud dilabour ». Kaer da lâred. Kalz ne vern : 1 344 000 a dud dilabour e Frañs. Hag ez eus kalz muioc'h e Breizh. Ar niv. diwezañ Pobl Vreizh e skrivemp (p. 11) e oa 7,1% a dud dilabour e Breizh. Fariet hon eus : ma c'heller krediñ Ouest-France (22/11/1978, p. 8 Breizh, ha siwazh ne dalv ket ewid Bro Naoned, lec'h m'eo gwashoc'h c'hoazh an traoù), ez eus e Breizh-4: 9,2% a dud dilabour e-keñver ar re o deus kavet ur plass ; e Frañs a-bezh : 7,4%. Ya, àr-lerc'h ema oroloj Breizh, pe é voned àr-raog kentoc'h mar karer. 64 299 a dud é klask labour e Breizh-4 (e mis Meurzh 1975 36 650 !), hag e Bro-Naoned 33 440 = 97 739 e Breizh a-bezh (94 622 ur mis so). Hag ema ar sifroù-mañ sifroù ofissiel, da lâred ar sifroù ansavet ged ar gouarnamant. Muioc'h ez eus, sur mad.

Herwez ar CGT, 19 825 e Penn-ar-Bed (17 840 ur mis so ; 17 510 ur blé so).

E Bro-Naoned, ha dreistoll e korn-bro Sant-Naser ema an traoù en o gwashañ. Ewid 7 den é labourad, ez eus 1 dilabour : 14,3% a dud dilabour e-keñver ar re o deus ur plass...

Ema Barre e gof-youde é klask hon lakaad da chomel trankil, ged e lârevezh kaer :

ewitoñ ne chom ket pell un den dilabour heb kavout un dra bennag. Gaou : e Breizh e chom an den dilabour 9 pe 10 mis e-raog gelloud kaoud ur plass. Hir eo. Hir spontus. Amzer da goll galon, d'en em zistrujiñ a-wezhioù...

E-menn ema an diskoulm ?

Re an tu dehoù o deus kavet unan : hag e kennigont d'al labourerien nompas boud milzin, na re doemm doc'h o droedoù ; herwez ar batroned ema « arkaik » kement hag a oa bet gounidet da gourz ar « Front popu » e 1936 ! Kass ar retred da 70 vlé ! Sevel kontradoù-labour ewid termenoù berr ! Ar Sekurite Sossial ? Red e vo lakaad al labourerien da baeñ an toull a zo er c'hef anehi ! Kass d'an dias ar CE-où (Comités d'Entreprise) !

N'eo ket gwraet ar reus-mañ c'hoazh. Mes da ziwall zo ! Barre, ar batroned hag

oll re an tu dehoù — a zo e penn an traoù, ne faota ket ankouaad — zo er c'hours-mañ é klask lakaad al labourision d'en em akustumiñ tamm-ha-tamm doc'h an diskoulmoù a gennigont. Na petra 'ra al labourision ? Na petra 'ra o sindikadoù ? Netra. Ne weler ket emaint prest d'en em sevel.

Bras eo an dañjer...

E-kehid-se ema kudennoù ar moneiz en Europ ken rouestlet ha biskoazh... Gwelit àr an niverenn-mañ a b/Pobl Vreizh hon pennad : Bresel ar moc'h.

Ya, àr-lerc'h ema Breizh. Ha ged ar sistem brein eh omp ennañ, e talc'ho da chom àr-lerc'h...

Ma ne zihunomp ket !

